

Hi-Fi Voice

hi-fi magazín

<http://www.hifi-voice.com>

Napsal: Valdemar Navrátil, Tuesday, 10 February 2009

U nás dosud málo známá holandská firma PrimaLuna posbírala ihned po svém startu v roce 2003 téměř všechna možná ocenění v různých částech světa. Její nejlevnější modely integrovaných zesilovačů ProLogue One a ProLogue Two se staly přes noc legendou. Tyto dva téměř identické modely se liší použitým typem výkonových elektronek. Model One je osazen oblíbenými EL34, model Two naproti tomu disponuje výkonnějšími KT88, což vyžaduje o 12V vyšší anodové napájecí napětí a použití jiných usměrňovacích diod (Super Fast), než u modelu One.

Poté následoval další logický rozvoj, který přinesl předzesilovač Three, stereofonní koncové zesilovače Four a Five a nakonec monobloky Six a Seven. Následujícím počinem je revoluční lampová konstrukce CD přehrávače kategorie high-end, nazvaného ProLogue EIGHT. Ten rovněž ihned po uvedení na trh rozčeřil stojaté vody nejvyšší kategorie přehrávačů jak cenou, tak zpracováním a především zvukem. Doufám, že i s ním se budeme mít možnost v budoucnu seznámit. V současné době už jsou v prodeji první dva modely integrovaných zesilovačů vyšší řady Dialogue, které umožňují provoz jak v režimu ultraliniárním, tak triodovém, disponují dokonalejšími výstupními transformátory a dokonce kovovým dálkovým ovládáním. Za nimi následují znovu verze dělené. Ohlasy ze světa na novou řadu jsou opět velmi pozitivní.

Jaký je tedy recept na takový úspěch? Zřejmě docela jednoduchý. Najít v Číně nebo na Taiwanu solidního výrobce, který má bohaté zkušenosti s produkcí lampových zesilovačů, zadat do výroby svůj evropský, nebo jejich značně zmodifikovaný produkt, a následně učit dělníky dodržovat kvalitu a hlídat parametry jakosti tak, aby byly u všech přístrojů identické. PrimaLuně se to zřejmě daří, proto si může dovolit v přijatelných cenových relacích nabízet některá výjimečná řešení, perfektní zpracování a ojedinělý zvuk. Chce oslovovat mimo jiné i ty posluchače, kteří doposud s charakterem lampových zesilovačů nemají žádné zkušenosti a pro jednoduchost obsluhy vyvinula např. soft-start, nebo obvody Adaptive AutoBias, které neustále monitorují každou elektronku tak, aby pracovala v co nejefektivnějším režimu. V dané cenové kategorii je takováto vymoženost nevídaná a kromě bezstarostného provozu umožňuje každému uživateli experimentování s různými typy výkonových elektronek jiných výrobců, příp. jejich následnou jednoduchou výměnu.

V současné době firma tuto funkci dále rozvíjí a zdokonaluje tím i ochranu výstupních obvodů a transformátorů v případě selhání některé elektronky. Všechny inovace řady ProLogue, včetně bias-přepínače umožňujícího zvolit si jednoduše optimální bias pro lampy EL34 nebo KT88, automatického vypínání při přehřátí použitých kvalitnějších výstupních transformátorů a opětovného zapnutí po vychladnutí, výměny lamp 12AX7 za 12AU7 v předzesilovací části nebo možnosti ovládat dálkově i nejnižší modely, byly představeny na letošní výstavě CES v Las Vegas. Do prodeje v Evropě by měly být uvedeny v létě roku 2009.

Vidíme tedy, že PrimaLuna neusíná na vavřínech, ale snaží se přicházet neustále s něčím novým a své produkty průběžně vylepšovat.

To, že model Two disponuje vyšším výkonem než One, neznamená automaticky vyšší kvalitu zvuku, což platí pro lampy obecně. Každý z nich však bude produkovat odlišný zvukový charakter, posluchač si tedy může vybrat ten, který je mu bližší.

My se budeme zabírat poslechem modelu osazeného oblíbenými lampami EL34, tedy nejlevnějšího, nazvaného příznačně ProLogue One.

Stejně jako všechny modely řady ProLogue je i One vybaven robustním čelním hliníkovým panelem v přírodní nebo černé barvě a rovněž rezonancím odolná skříňka má unifikované, kompaktní rozměry, pro lampové zesilovače již dlouhou dobu typické. Co ovšem typické není, je úžasná povrchová úprava celého přístroje, provedená pěti nástřiky s následným postupným ručním vybrušováním a finálním černo-modrým metalickým lakem. Zlacené výstupní terminály a velice vtipně vyřešený povinný kryt elektronek, jen podtrhují mimořádný vizuální dojem, který je ve skutečnosti ještě o mnoho lepší než na zveřejněných fotografiích.

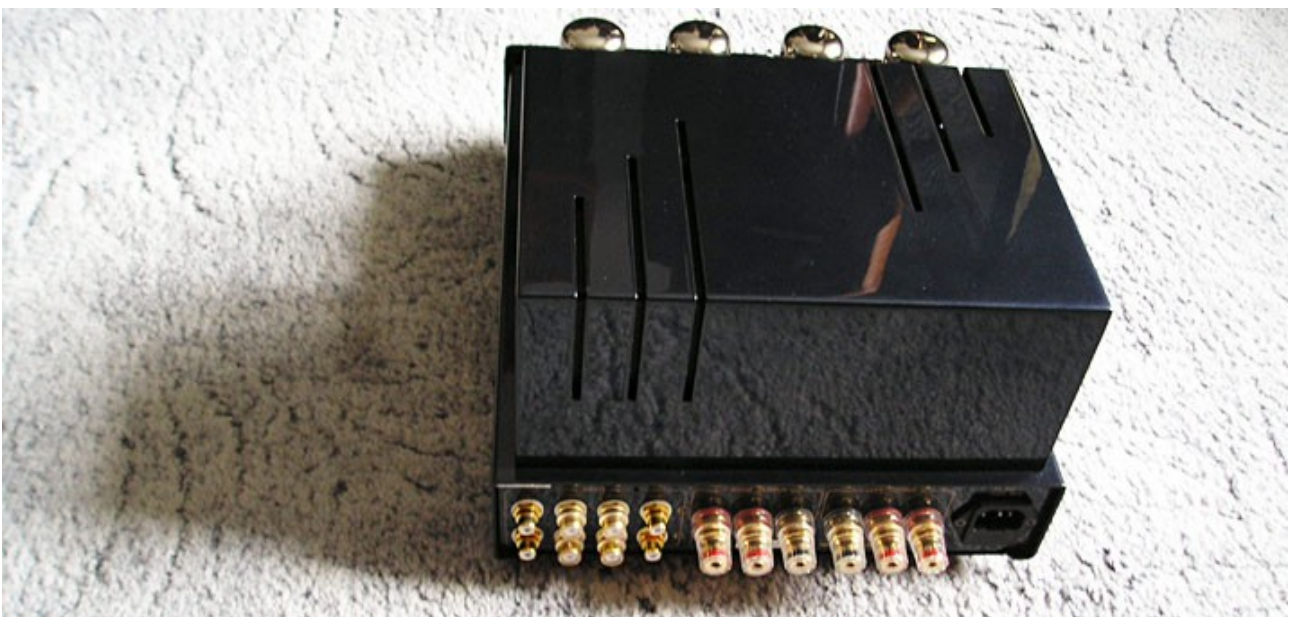
A jaký je dojem z poslechu? Je rovněž natolik fascinující? To se vyznaším přiblížit všem našim čtenářům v následujících řádcích.

Ve zkratce by se dalo říci, že ProLogue One staví na tom, co lampové zesilovače obecně umějí nejlépe, tj. podání středních a vyšších frekvencí, obzvláště pak jsou-ji osazeny elektronkami EL34. Oproti kompromisním konstrukcím jiných výrobců však zde nedochází k oteplení a uhlazení středů, příp. mírnému potlačení výšek, ale převládá realismus, detailnost a transparentnost, ovšem bez jakéhokoli náznaku agresivity.

Např. při poslechu různých alb Mike Oldfielda je vše postaveno na „svěžím“ podání středů, které působí velmi detailně, jsou výborně prokreslené, ale bez náznaků ostroty, naopak zní barevně, příjemně a působivě. Akustické nástroje jsou podány obzvláště euforicky, kytara, housle, flétna, všechny bubínky a činely poskytují strhující zážitek. Výborná je rovněž jejich lokalizace ve všech směrech, dá se říct, že je přímo bodová. Jsem překvapen např. vzdušností a přesným posazením nástrojů ve velkém orchestru, takhle je možno vše vnímat opravdu málokdy. Přestože máme pocit, že hraje mnoho nástrojů vedle sebe, výsledný dojem je velmi kompaktní. Tím, že důraz je položen na středy, může vznikat dojem, že basů je nedostatek a zvuk celého orchestru se jeví takový chudší, bez očekávané výbušnosti a mohutnosti.

Poslech alb klasické hudby toto zjištění jen potvrzuje. Při vypjatých pasážích a dynamických špičkách velkých orchestrů je sice vše výborně rozlišeno i prostorově, nedochází ke slévání zvuků, schází však taková ta hutnost a majestátnost, kterou pocítujeme při živém vystoupení nebo při použití výkonných tranzistorových konstrukcí. Sekce kontrabasů je zřetelně slyšitelná a lze ji přesně lokalizovat, ale zní o něco slaběji. Naproti tomu např. španělská kytara Pepe Romera je úchvatná, jemná, barevná, velmi působivá a plná emocí. Totéž platí pro housle, violoncella i žestě, které při přehrávání zmíněného alba Concerto de Aranjuez v nižší a běžné pokojové hlasitosti zní opravdu výborně, jsou dostatečně detailní a rozlišené, s výborným podáním barev nástrojů. Opět máme celý orchestr před sebou jako pod lupou, každý nástroj můžeme vnímat přímo bodově, nic se neslévá, scéna je obdivuhodně hluboká. Především přednes malých komorních souborů s akustickým obsazením se tak stává opravdu mimořádným zážitkem.

Po několikadenním poslechu různých žánrů, jsem si na podání elektronek EL34 v ProLogue One zvykl natolik, že mi vše vyhovovalo, veškerý strávený čas byl pro mě potěšením a já spokojeným posluchačem. Zřejmě je to dáno hlavně tím, že pop ani tvrdý rock už dávno neposlouchám a na mnou oblíbená „malá seskupení“ je tento zesilovač jako dělaný. Přešel jsem tedy na několik dnů zpět na svůj koncový zesilovač a užíval si nového projektu skupiny Alvik - „Forms Apart“, který je stejně jako předešlé „Breathing Geometry“ přímo nadupán množstvím dynamických pasáží basy, jdoucích místy až extrémně hluboko, ale i bicích a dalších různých elektronicky tvořených zvuků.

Po opětovném „překabelování“ na objekt našeho zájmu, jsem znovu měl dojem, že hrají pouze středy. Potvrdily se všechny dříve zjištěné aspekty, celkový dojem je chudší, tenčí, basy jsou sice přesné a rychlé, je jich však objemově méně. Po poslechu 2-3 skladeb si však zvykám a to mohutné dunění, pro Alvik tak typické, mi přestává chybět. Je to sice trochu jiný Alvik, ale rovněž velice zajímavý. Zmiňované středy zní tak dominantně, přesně a velmi rozlišeně, mohlo by se zdát, že vše bude působit až příliš důrazně, ostře a únavně. Opak je pravdou, lampy EL34 dokážou učinit poslech dostatečně příjemným. Hlas zpěvačky zní zasněně eroticky a velice působivě, místy připomíná Tori Amos. Pochvalu ale zaslouží podání lidských hlasů obecně. Od nachové Loreeny McKennitt přes Cassandru Wilson, která má své obligátní sykavky tentokrát pod kontrolou, až po Stinga nebo Mina Cinelu, vše působí velmi věrohodně a navozuje pocit přítomnosti zpěváka před námi. Taktéž podání saxofonu i flétny je detailní a přesné, avšak neagresivní a dostatečně barevné.

Činely, chrastítka, bubínky i zvuky vytvořené elektronicky jsou velmi rozlišené a v prostoru výborně vyobrazené. Celkový dojem nepůsobí jako chumel mnoha zvuků pohromadě, ale vše je vzdušné a čitelné, celou scénu lze vnímat jako velmi přehlednou, s množstvím nástrojů v jejichž tónech se můžeme přímo koupat. Pakliže se objeví pasáže s výraznou basou, je její linka i kontury a dozvuky jednotlivých tónů výborně čitelná a pokud bych si před chvílí nepřehrával tytéž úryvky z nekompromisního výkonového zesilovače, nepociťoval bych patrně žádný nedostatek hlubokých kmitočtů.

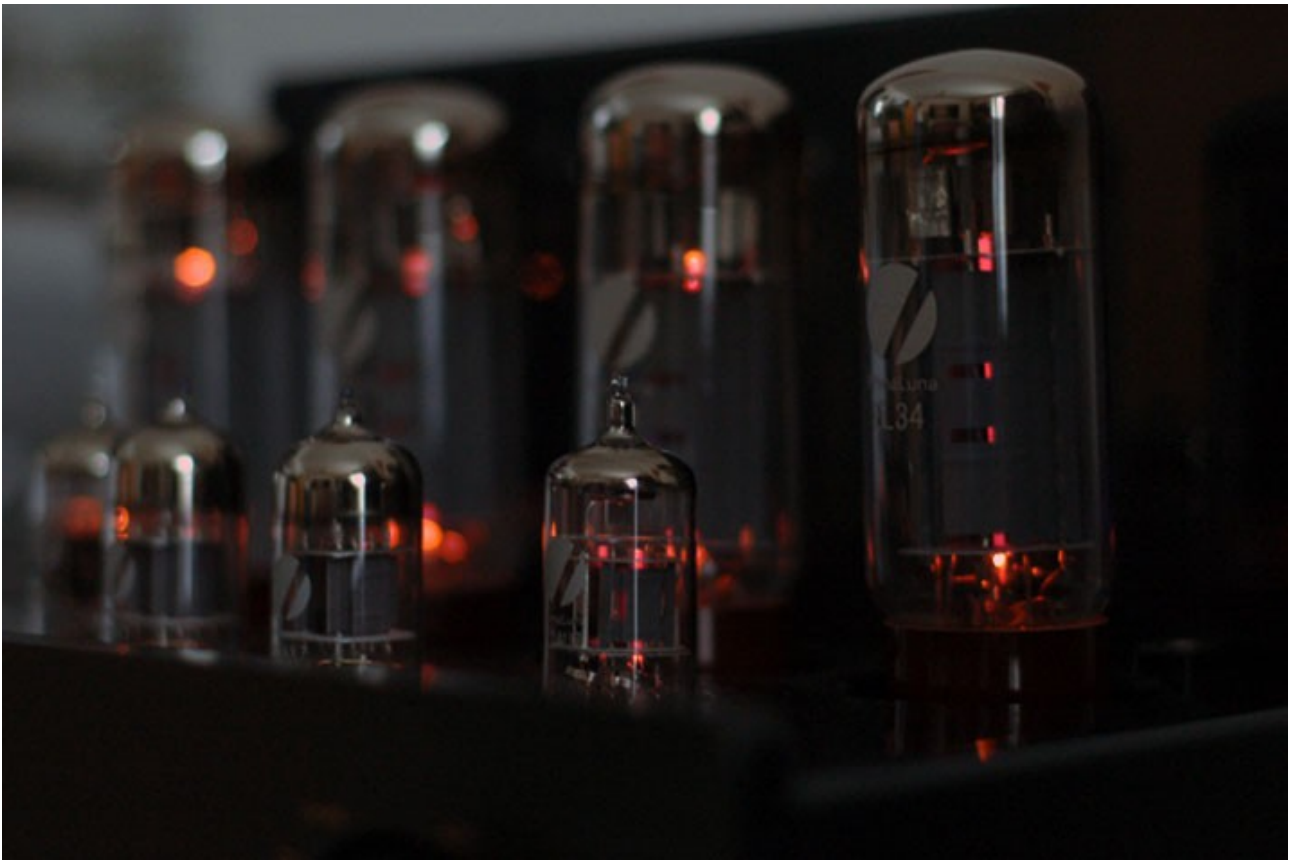
Z PrimaLuny zní vše trochu jinak, je to jen otázka zvyku a osobních preferencí. Kdo požaduje zvládnutí dynamických a vypjatých pasáží a tzv. velký zvuk navozující atmosféru rockových koncertů nebo symfonického orchestru, měl by se poohlédnout raději po dostatečně výkonném zesilovači tranzistorovém, příp. po nekompromisní konstrukci lampové. Někteří milovníci hudby by si mohli vystačit i s modelem ProLogue Two osazeným elektronkami KT88, které přece jen zmiňované pasáže budou zvládat lépe, avšak na úkor nenapodobitelných středů, jaké umí pouze EL34.

Nároky na velikost a kvalitu výstupních transformátorů, dostatečně dimenzovaný napájecí zdroj, činitel tlumení i výstupní odpor stavějí elektronkové konstrukce trochu do nevýhodné situace z pohledu zvládnutí velmi dynamických pasáží bez tzv. „zadýchání“. Rovněž tak podání a objem nízkých kmitočtů je kompromisnější, obzvlášť v takto nízké cenové kategorii.

Nedávno jsem měl možnost poslouchat lampové monobloky Ancient Audio v ceně okolo 9 000 EUR, připojené k soustavám s běžnou citlivostí 89db. Zde bylo vše naprosto pod kontrolou, ani podání nízkých kmitočtů a dynamiky se nedalo nic vytknout. To je ovšem nekompromisní konstrukce v naprosto jiné cenové kategorii. V relacích, ve kterých se pohybujeme my, přece jen jisté kompromisy slyšet jsou a budou. Záleží pouze na tom, co který posluchač upřednostní, co mu přinese více uspokojení a emocí a co je ochoten a schopen přehlédnout.

Závěrem tedy můžeme vyslovit spokojenost, protože i zde nám všechna ostatní hlediska přinášejí jen a jen radost. Jemná hranice, za kterou již dochází k oteplení a zaokrouhlení středů či potlačení výšek není překročena, nástroje znějí realisticky, velmi živě, detailně, řekl bych svěže. Všechny zvuky jsou servírovány plynule a hladce, nejsou vytrženy z kontextu, ale spíše v něm otištěny. Nemají příliš ostré kontury, ale jsou jemně zaobleny a jako pavučinou protkány s hudebním pozadím i ostatními nástroji.

Proporce mezi jednotlivými nástroji jsou realistické i v případech, kdy nahrávka nepatří mezi nejpodařenější. Pokud však máme ve volbě nosiče štěstí, scéna se nám otevře ještě více a nástroje na ní jsou rozmístěny ještě lépe, s výbornými dozvuky a vykreslením charakteru jednotlivých hudebníků. Výsledkem je plný a dostatečně barevný zvuk, který v nás dokáže vyvolat chvíle euforie. V této souvislosti nemohu neuvést jako příklad album argentinského hráče na bandoneon Dina Saluzziho a jeho tria, nazvané „Cité de la Musique“. Tento nástroj, podobný akordeonu, má podstatně delší měchy, takže proudění vzduchu je zde o mnoho zřetelnější, ale především, Saluzzi využívá celého rozpětí svých rukou a ProLogue One nám umožňuje přesně lokalizovat tóny i polohu levé a pravé ruky při vzájemných pohybech v trojrozměrném prostoru. Naprosto úžasné.

Myslím, že přednosti elektronkových konstrukcí jsou zde využity na 99 procent. Střední a vyšší kmitočty opravdu excelují, taktéž vyobrazení prostorové scény je úžasné, přesné a vzdušné ve všech směrech. Poslech je příjemný, přesto velmi detailní a transparentní, ale neunavující, naopak vybízející k dalšímu a dalšímu vkládání nosičů hudby do přehrávače. Výsledný zvukový charakter mi připomíná zvuk dobrého gramofonu.

Musím rovněž zmínit atmosféru, kterou dovedou žhnoucí elektronky v přítomnosti pokoje navodit, nebo opravdu úžasný metalický lesk v temném, černo-modrém odstínu, zdobící povrch celého přístroje, i důmyslně a vtipně navržený snímatelný kryt přední části a také kvalitní zlacené vstupní i výstupní terminály, tentokrát propojené se soustavami Sonus Faber, se kterými si výborně rozumí. Ne nadarmo je toto spojení prezentováno již poněkolikrát i na výstavě CES. To vše jen umocňuje výborný dojem z výjimečně vydařeného přístroje, do kterého se dokážete okamžitě zamilovat. A což teprve až ho uslyšíte hrát, myslím, že lepší vstupenku do říše elektronek si nemůžeme přát.

Protože zesilovač slouží k přenosu emocí od autora a interpreta až k posluchači, věnovali jsme se především poslechu. Pokud naše čtenáře bude zajímat vnitřek přístroje či jiné konstrukční detaily, vše najdou na excelentně zpracovaných internetových stránkách výhradního dovozce pro Slovensko, studia Kohut audio, kterému děkujeme za zapůjčení a možnost seznámení se s tímto mimořádně vydařeným přístrojem.

<http://www.kohutaudio.sk/>

Verdict EN:

I think advantages of tubes constructions was utilized in this case on 99 percent. Middle and higher frequency are really excellent, as well presentation of space scene is marvelous, precise and airy in all aspects. Listening is pleasant, so detail and transparent, but not exhausting, on the contrary forced to insert another and another CD into the player. Final sound nature remind me sound of really good gramophone.

Anyway I must to mention atmosphere, that can burning tubes evoke in twilight room or truly amazing methalic polish in dark, black-blue shade decorated surface of all amplifier and ingeniously and humorously designed strap-on cover of front part and also high-quality gold-plated input and output terminals. All these great details only raise beautiful impression from exceptionally excellent amplifier, you can love at first sight. And what about you will hear it play, I think better ticket into world of tubes we cannot wish.

Because amplifier serves to transmission of emotion from author and performer to listener, we concentrate onto listening. In case our reader will be interest also technical details and construction of amplifier, they can all find on the excellent processed web site of exclusive importer of Slovakia, studio KohutAudio. We would like to thank for hire and possibility to meet with so extraordinary great amplifier.